

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 601/2021-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 13CoP/21/2021 z 24. júna 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

2. Návrhu na odklad vykonateľnosti uznesenia Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 13CoP/21/2021 z 24. júna 2021 v spojení s uznesením Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 32P/47/2020 zo 16. marca 2021 **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. septembra 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Tiež navrhuje zrušiť napadnuté uznesenie a priznať náhradu trov konania. Sťažovateľ požiadal aj o odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že matka [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „matka“) podala 6. marca 2020 na Okresnom súde Banská Bystrica návrh o návrat maloletej [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a maloletej [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „maloleté deti“), do krajiny ich obvyklého pobytu pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní otcom (ďalej aj „sťažovateľ“ alebo aj „otec“). Matka svoj návrh odôvodnila tým, že otec 8. februára 2020 neoprávnene premiestnil maloleté deti z miesta ich obvyklého pobytu, z územia Nórskeho kráľovstva, kde žili posledných päť a pol roka života (od 25. septembra 2014), a ktoré bolo celú tú dobu trvalým strediskom životných záujmov maloletých detí. Otec priletel zo Slovenska do Nórska 5. februára 2020. Matke oznámil, že vycestuje s maloletými deťmi na dovolenku do Španielska, ktorá bola naplánovaná od 15. februára 2020 do 29. februára 2020.

Touto dovolenkou otec zastieral premiestnenie maloletých detí na Slovensko, a to bez súhlasu matky. Matka tiež nesúhlasila s dovolenkou v Španielsku, pretože v tom čase prebiehala v Nórsku riadna výučba v školskom zariadení. Matka neodkladne kontaktovala Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Osle a príslušný úrad sociálnoprávnej ochrany v mieste bydliska maloletých detí. Dňa 13. februára 2020 boli maloleté deti prítomné už na vyučovaní v Základnej škole v Trenčíne. Otec matke prisľúbil vrátiť maloleté deti do Nórska 25. februára 2020. Avšak otec 22. februára 2020 zmenil názor a matke oznámil, že maloleté deti ostávajú žiť na Slovensku.

3. V konaní bolo zistené, že rodičia maloletých detí sa presťahovali v roku 2014 do Nórskeho kráľovstva z dôvodu pracovnej ponuky otca ako [REDAKOVANÉ], ktorú až do konca roka 2019 v Nórsku vykonával. Z dôvodu názorových rozporov a hádok sa v decembri 2019 matka s maloletými deťmi odsťahovala zo spoločnej domácnosti v Nórsku na novú adresu v blízkosti pôvodného bydliska. Otec sa rozhodol žiť na Slovensku z dôvodu nového partnerského vzťahu, ako aj ukončenia funkcie [REDAKOVANÉ]. Matka v budúcnosti plánuje žiť naďalej v Nórsku a odmieta sa vrátiť žiť naspäť na Slovensko. Matka je od januára 2015 zamestnaná v Nórsku.

4. Matka podala návrh na rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom v Nórsku. Prvý úkon súdu za účasti účastníkov bol nariadený na 24. október 2019. Guvernér župy 7. januára 2020 vydal rozhodnutie o odluke/separácii manželov. Otec mal vedomosť o prebiehajúcim konaní, keďže sa stretnutí zúčastnil.

5. Pre zmenu otec podal 24. októbra 2019 návrh na rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvode na súde v Slovenskej republike (vec na okresnom súde sp. zn. 26P/196/2019). Dňa 14. februára 2020 podal otec návrh na úpravu práv a povinností k maloletým deťom na čas do rozvodu manželstva (sp. zn. 32P/29/2020).

6. Okresný súd uznesením č. k. 32P/47/2020 z 19. mája 2020 návrh matky o návrat maloletých detí do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržívaní zamietol. V konaní považoval okresný súd za preukázané, že došlo k zmene obvyklého pobytu maloletých detí. Zaoberal sa skutočnosťou, či premiestnenie alebo zadržívanie maloletých detí otcom mimo ich obvyklého pobytu bolo neoprávnené. Okresný súd zistil, že otec mal matkin súhlas na premiestnenie maloletých detí na Slovensko do 25. februára 2020 a od 25. februára 2020 otec neoprávnené zadržíava maloleté deti na území Slovenska. Podľa okresného súdu z vyjadrenia oboch rodičov vyplynulo, že maloletým deťom hrozí ich odňatie z rodičovskej starostlivosti a ich umiestnenie do zariadenia, a to do času vyriešenia sporu. Na podnet zdravotnej sestry v školskom zariadení v Nórsku sa voči matke od 4. februára 2020 vedie trestné stíhanie z podozrenia domáceho násillia (podozrenie z fyzického trestania, neprítomnosť matky v noci, resp. neskoré príchody matky domov, poruchy príjmu potravy, depresia maloletých detí). Okresný súd tak vyhodnotil, že maloletým deťom po návrate do Nórska reálne hrozí ich odňatie z rodičovskej starostlivosti.

7. Krajský súd uznesením č. k. 13CoP/33/2020 zo 7. januára 2021 uznesenie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Krajský súd uznesenie odôvodnil tým, že okresný súd nesprávne aplikoval čl. 11 ods. 4 nariadenia Brusel IIa, pretože Nórsko nie je členom Európskej únie. Tiež bol toho názoru, že uznesenie okresného súdu vychádza z nedostatočne zisteného skutkového stavu vo vzťahu k aplikácii čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru. Okresný súd vo svojom rozhodnutí tak nedostatočne odôvodnil, z akého dôvodu by mali byť maloleté deti vystavené

neznesiteľnej situácii pri návrate do Nórska. Toto tvrdenie okresného súdu nemalo oporu vo vykonanom dokazovaní.

8. Okresný súd v poradí druhým uznesením zo 16. marca 2021 nariadil návrat maloletých detí do krajiny ich obvyklého pobytu na území Nórska (výrok I), návrh vo zvyšku zamietol (výrok II) a účastníkom nepriznal náhradu trov konania (výrok III). Okresný súd vzhľadom na to, že matka predložila záruky pri návrate maloletých detí do Nórska (pokračovanie v štúdiu na rovnakej škole, neexistencia žiadneho aktívneho prípadu týkajúceho sa maloletých detí, doklady o prebiehajúcom konaní vo veci maloletých detí pred súdom v Nórsku), došlo k zmene skutkového stavu. Okresný súd bol toho názoru, že nie sú splnené podmienky podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru.

9. Sťažovateľ podal odvolanie proti výroku I tohto uznesenia z dôvodu, že okresný súd vychádzal z nesprávneho právneho posúdenia veci. Krajský súd napadnutým uznesením potvrdil uznesenie okresného súdu s odôvodnením, že podľa vyjadrenia Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže Slovenskej republiky k dočasnému alebo trvalému odobratiu detí dôjde v prípade vážnych nedostatkov v každodennej starostlivosti alebo v prípade, ak dôjde k násiliu, týraniu alebo zanedbávaniu detí, teda nie automaticky po návrate detí. Krajský súd poznamenal, že maloleté deti vyjadrili svoj názor, že si dokážu predstaviť žiť aj v Nórsku, teda neodmietajú návrat do Nórska. Napadnuté uznesenie nadobudlo právoplatnosť 28. júla 2021.

10. Keďže sťažovateľ aj napriek právoplatnému uzneseniu nesplnil povinnosť navrátiť maloleté deti do krajiny obvyklého pobytu, okresný súd uznesením č. k. 32Em/7/2021 z 18. augusta 2021 nariadil výkon uznesenia okresného súdu zo 16. marca 2021 v spojení s napadnutým uznesením odňatím maloletých detí od sťažovateľa a odovzdaním matke. Zároveň zamietol návrh sťažovateľa na odklad vykonateľnosti rozhodnutia. Výkon rozhodnutia sa uskutočnil 19. augusta 2021. Avšak z prejaveneho názoru a vôle maloletých detí, ktoré uviedli, že „*nechcú ísť s matkou do Nórska*“, okresný súd od výkonu rozhodnutia upustil.

II.

Argumentácia sťažovateľa

11. Sťažovateľ je toho názoru, že všeobecné súdy starostlivo nezistili skutkový stav týkajúci sa najlepšieho záujmu dieťaťa. Sťažovateľ uviedol, že boli splnené podmienky na aplikáciu čl. 13 a čl. 20 Haagskeho dohovoru. Ďalej poznamenal, že všeobecné súdy rozhodli v rozpore s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) a nálezmi ústavného súdu (I. ÚS 298/2018, IV. ÚS 100/2014).

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

12. Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky (čl. 46 ods. 1 ústavy).

13. Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu (čl. 6 ods. 1 dohovoru).

14. Ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je možné preskúmať spoločne, keďže ústavný súd si pri výklade čl. 46 ods. 1 ústavy osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, v dôsledku čoho v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

15. Ústavný súd v zásade nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a aplikácii právnych predpisov v konkrétnom prípade viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (IV. ÚS 27/2010). Skutkové alebo právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva (I. ÚS 74/05, I. ÚS 241/07).

16. Podľa sťažovateľa všeobecné súdy nevykonali ním navrhované dôkazy zamerané na zistenie hroziaceho nebezpečenstva prípadného návratu maloletých detí do Nórska a tiež na zistenie ich zdravotného stavu. Ústavný súd k tejto námietke uvádza, že postup súdu, ktorý nevykonal všetky navrhované dôkazy, by sám osebe neznamenal porušenie základného práva na súdnu ochranu. Ak by všeobecný súd nevykonal dôkaz navrhovaný stranou konania, hoci tento by mal preukazovať rozhodnú skutkovú okolnosť, znamenalo by to porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 168/2019). V okolnostiach posudzovanej veci však o takýto prípad nejde. Krajský súd odkazom na rozhodnutie okresného súdu jasne a zrozumiteľne uviedol, z akých vykonaných dôkazov okresný súd vychádzal pri svojich úvahách.

17. Znalecký posudok je iba jedným z dôkazných prostriedkov v civilnom sporovom konaní a nemusí predstavovať silnejší ako iný dôkaz vykonaný súdom. V civilnom sporovom konaní sa uplatňuje zásada voľného hodnotenia dôkazov, ktorá konajúcemu súdu ukladá hodnotiť poznatky získané z vykonaného dôkazného prostriedku samostatne, ale i vo vzájomnej súvislosti s poznatkami získanými z iných vykonaných dôkazných prostriedkov (III. ÚS 133/2015). Z hľadiska takéhoto postupu rešpektovania zásady voľného hodnotenia dôkazov nemožno všeobecným súdom nič vyčítať (III. ÚS 322/08).

18. Napadnuté uznesenie krajského súdu obsahuje dostatok skutkových a právnych záverov, z ktorých nemožno dospieť k záveru, že rozhodnutie je svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené. Argumentácia sťažovateľa, ktorú uplatnil v ústavnej sťažnosti a ktorá je v zásade pokračovaním jeho argumentácie, ktorú uviedol pred všeobecnými súdmi, nie je spôsobilá spochybniť ústavnú udržateľnosť záverov napadnutého uznesenia krajského súdu. Argumentácia krajského súdu v spojení s podrobným odôvodnením okresného súdu je dostatočná, jasná a zrozumiteľná, pričom je založená na právnych záveroch, ktoré majú oporu v zákone.

19. Ústavný súd poukazuje na právne názory vyslovené vo svojej doterajšej judikatúre, podľa ktorých odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a druhostupňového súdu nemožno posudzovať izolovane (II. ÚS 78/05, I. ÚS 472/2013, III. ÚS 216/2020), pretože z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok (rozsudok ESLP z 23. októbra 2006 vo veci Bába proti Českej republike, sťažnosť č. 9457/03). Napadnuté rozhodnutie nemusí zákonite znamenať porušenie uplatnených práv len preto, že jeho výkon nebol so zreteľom na postoje detí naplnený.

20. Ústavný súd poznamenáva, že súdy rozhodujúce o nariadení výkonu nesmú pristupovať k veci automaticky a necitlivo a v ďalšom konaní musia starostlivo zohľadňovať predovšetkým záujem maloletých detí, ale aj ich názory, prania a pocity, pokiaľ je dieťa schopné ich vyjadriť. Na dieťa nie je možné nazerať ako na objekt výkonu rozhodnutia, ale ako na svojbytný subjekt, ktorý má svoju vlastnú vôľu. Postoj, pranie dieťaťa je jedným z hľadísk, ktoré musia súdy pri hľadaní najlepšieho záujmu dieťaťa zohľadniť. Pritom, samozrejme, treba prihliadať na ich vek, rozumovú a emocionálnu vyspelosť a tiež zvážiť mieru objektivity (nezávislosti) ich postoja (III. ÚS 131/2020). Pozitívny záväzok prijať opatrenia smerujúce k rešpektovaniu rodinného života, k čomu patrí aj zabezpečenie plnenia súdnych rozhodnutí (rozsudok z 18. júla 2006 vo veci Fiala proti Českej republike, sťažnosť č. 26141/03, § 94), nie je možné naplniť opatreniami, ktoré by poškodzovali zdravie (vrátane toho duševného) a rozvoj dieťaťa (rozsudok ESLP z 18. júla 2006 vo veci Fiala proti Českej republike, sťažnosť č. 26141/03, § 96 alebo rozsudok ESLP z 13. júla 2000 vo veci Elsholz proti Nemecku, sťažnosť č. 25735/94, § 50). Najlepší záujem dieťaťa môže v odôvodnených prípadoch prevážiť nad záujmom jedného z rodičov.

21. Ak sa preto nevykonalo napadnuté rozhodnutie, námietka sťažovateľa ešte neznamená porušenie jeho práv. Pokiaľ ide o ďalšiu námietku sťažovateľa, a síce že napadnutým uznesením nebol zohľadnený najlepší záujem maloletých detí, ústavný súd uvádza, že touto otázkou sa všeobecné súdy zaoberali a vychádzali z dôležitosti zistenia, že deti boli neoprávnene premiestnené do inej krajiny bez súhlasu druhého rodiča. Súdy sa tiež vyrovnali s významom inštitútu návratu detí do krajiny ich obvyklého pobytu (III. ÚS 133/2015).

22. Ústavný súd poznamenáva, že návrat maloletých detí sa môže javiť prílišne tvrdý a proti ich vôli, avšak v konaní pred všeobecnými súdmi bolo preukázané, že otec maloleté deti zadržieval na území Slovenskej republiky bez súhlasu matky. Vzhľadom na plynúci čas bolo relatívne možné na strane maloletých detí do ich mysle pretaviť predstavy jedného z rodičov, v tomto prípade sťažovateľa. Odchodom sťažovateľa bez súhlasu matky na územie Slovenskej republiky bolo znemožnené matke stretávať sa s maloletými deťmi. Matka má záujem stretávať sa s maloletými deťmi a má na to vytvorené podmienky aj vo svojej domácnosti. Sťažovateľom uvádzané dôvody ako blízke vzťahy so starými rodičmi, kamarátske vzťahy v základnej škole, sú sekundárnymi dôvodmi vzhľadom na to, že primárnu úlohu vo výchove detí zohrávajú rodičia (III. ÚS 343/2021). Odchodom z Nórska bol prerušený osobný kontakt maloletých detí s ich širším, nielen rodinným prostredím.

23. Ústavný súd dospel k záveru, že námietky sťažovateľa neodôvodňujú prijatie sťažnosti na ďalšie konanie, pretože sú zjavne neopodstatnené. Ustanovenie § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov

v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o ústavnom súde“) dáva v záujme racionality a efektivity konania ústavnému súdu právomoc posúdiť prijateľnosť návrhu predtým, než dospeje k záveru, že o návrhu rozhodne meritórne nálezom. Za zjavne neopodstatnenú považuje ústavný súd takú sťažnosť, keď uplatnené námietky nie sú spôsobilé spochybniť ústavnosť napadnutých rozhodnutí. Ide o situácie, keď ústavnej sťažnosti chýba ústavnoprávna dimenzia. Tak je to aj v tomto prípade, preto ústavný súd sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol.

24. Podľa § 129 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na návrh sťažovateľa odložiť vykonateľnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ak by právnymi následkami napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu hrozila závažná ujma a odloženie vykonateľnosti nie je v rozpore s verejným záujmom.

25. Návrhu na odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia ústavný súd nevyhovel, keďže zistil, že ústavná sťažnosť sťažovateľa je v celom rozsahu zjavne neopodstatnená, a teda odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia by vzhľadom na aktuálnu situáciu už nebol spôsobilý naplniť doň zákonom inkorporovaný účel (III. ÚS 2/2021).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. októbra 2021

Robert Šorl
predseda senátu